

การพัฒนาคู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Teaching instruction development for society and philanthropy activity management
for sixth grade students under municipal schools in Prachuabkirikhan province
perimeter (Pranburi-Samroiody district)

นพเชษฐ สิริสุริยกุลชัย¹, ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
²อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ 2) พัฒนาคู่มือครู 3) ทดลองใช้คู่มือ 4) ประเมินผลคู่มือ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่ปรึกษาและนักเรียนชั้น ป.6 จำนวน 43 คน ของโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านศาลเจ็ดยอด และโรงเรียนเทศบาลบ้านไร่ใหม่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คู่มือที่สร้างขึ้นทดลองใช้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ระยะเวลาที่ใช้ 10 สัปดาห์ แบบแผนการทดลอง คือ One - shot case study design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย คู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ แบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ แบบประเมินความคิดเห็นของครู ที่ปรึกษา และแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ผู้บริหารและครู ต้องการให้มีคู่มือกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เพื่อให้ครูได้นำไปใช้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียน โดยมีกิจกรรม มีภาพประกอบ แบบประเมินและนำไปใช้ได้จริง
2. ผลการออกแบบและพัฒนาคู่มือ พบว่า คู่มือ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ขอบข่ายเนื้อหา คำแนะนำการใช้คู่มือ แบบประเมิน เกณฑ์การประเมิน แบบสรุป แบบบันทึก ในส่วนของเนื้อหาแบ่งเป็น 4 บท คือ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน บทที่ 3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และบทที่ 4 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
3. ผลการทดลองใช้คู่มือ พบว่า ครูที่ปรึกษามีการปฏิบัติตามคำแนะนำการใช้คู่มือ ตลอดจนมีการวางแผนในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

4. ผลการประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขคู่มือ พบว่า หลังใช้คู่มือจัดกิจกรรมตามที่กำหนด ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ อยู่ในระดับคุณภาพดี ครูที่ปรึกษามีความสามารถในการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับคุณภาพดี ครูที่ปรึกษามีความเห็นที่ คู่มือ มีความเหมาะสม ด้านองค์ประกอบคู่มือ มีคำชี้แจงการ วิธีการใช้คู่มือชัดเจน ด้านเนื้อหา มีเนื้อหาครอบคลุม มีภาพประกอบทำให้คู่มือมีความน่าสนใจ ด้านกิจกรรม สามารถนำไปปฏิบัติใช้งานได้จริง ด้านการวัด และประเมินผล มีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้วัดผลผู้เรียนได้จริง และนักเรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับคุณภาพดี

คำสำคัญ : กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ / โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objective of this research to 1) Learn the basic in teaching instruction development for society and philanthropy activity management. 2) Teaching instruction development. 3) Trial teaching instruction. 4) Assessment knowledge, Sample group is advisory teachers and 43 sixth grade students under municipal schools in Prachuap Khiri Khan Province perimeter (Pranburi-Samroi-yod district). Instruction is create had trial to used 10 weeks in the first semester of year 2557. The experiment is a one - shot case study design. Tools used in this research were teaching instruction development for society and philanthropy activity management, structured interviews, Quiz for Understanding of society and philanthropy activity, Ability assessment to made development for society and philanthropy activity, Assessments of advisory teacher's opinions and assessments of desired characteristics of sample students. The data analysis uses Percentage value, an average and content analysis.

The results showed.

1. Results from basic information founded school administrators and teachers need Teaching instruction development for society and philanthropy activity management have activity, illustrations, assessments and usable.

2. Result of Design and Development guide founded the guide had objective, scope content, guide instructions, assessment form, assessment criteria, summary form, recode form. In content include intro, student's development activities for desirable characteristics and society and philanthropy activity.

3. The results showed that advisory teachers are followed manual instructions and planned to organize society and philanthropy activity.

4. Assessment results and adjust guide found after use activities guide as required. Advisory teachers have a better understanding of made society and philanthropy activity in the good quality. Advisory Teachers have the ability to made society and philanthropy activity in the good quality. Advisory teachers have Comments. The guide is perfect in element and How to.

The content is covered Illustrated make guide more interesting and events are usable. Measurement and Assessment Measurement and Assessment is appropriate can be used to measure the students actually. And students are desirable characteristic in a good quality.

Keywords: Society and philanthropy activity / Schools under perimeter municipal

บทนำ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข จากการศึกษาวิจัยที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปกครองส่วนท้องถิ่นปรางบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อสัมภาษณ์ความต้องการเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่าโรงเรียนยังขาดคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นกิจกรรมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อช่วยขัดเกลาคติใจของผู้เรียนให้มีความเมตตา กรุณา มีความเสียสละ และมีจิตสาธารณะ การสร้างคู่มือจะช่วยแบ่งเบาภาระให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีครูน้อย แต่ภาระงานที่ต้องรับผิดชอบมีมาก ทำให้เวลาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และคู่มือควรประกอบ คำแนะนำการใช้คู่มือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคู่มือ แบบประเมิน เกณฑ์การประเมิน แบบบันทึกกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เพื่อใช้วัดผลและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้วย

ลักษณะของคู่มือที่ดี นุติ รุ่งสว่าง (2543 : 24) คู่มือที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ 1) ด้านรูปแบบ มีขนาดรูปเล่มเหมาะสม ตัวอักษรอ่านง่าย ชัดเจน มีรูปภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหาและการนำเสนอกิจกรรมแต่ละขั้นตอนมีความชัดเจน 2) ด้านเนื้อหา วัตถุประสงค์ของคู่มือกำหนดไว้ชัดเจน เหมาะสม ระบุขอบข่ายเนื้อหา คู่มือ ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ คำแนะนำการศึกษา คู่มือเขียนไว้ชัดเจน เข้าใจง่าย เนื้อหาความรู้มีความเหมาะสมตรงกับความต้องการและความจำเป็น 3) ด้านการนำไปใช้ กำหนดขั้นตอนการศึกษา คู่มือไว้ชัดเจน กำหนดกิจกรรม เนื้อหา และแบบฝึกได้สัมพันธ์กัน และมีกิจกรรมประเมินผลเหมาะสมกับเนื้อหาของคู่มือ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการพัฒนาคู่มือในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เพื่อใช้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีวินัย ความมุ่งมั่นในการทำงาน และการมีจิตสาธารณะ โดยใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงที่ก้าวเข้าสู่วัยรุ่น และต้องไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้นักเรียนรู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ มีทักษะการดำเนินชีวิตและมีภูมิคุ้มกันที่ติดตัวตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปรางบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. เพื่อการพัฒนาคู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. เพื่อทดลองใช้คู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4. เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการจัดกิจกรรม ความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วยการใช้คู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากร

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปรึกษาและนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปีการศึกษา 2557 จำนวนทั้งสิ้น 198 คน จากจำนวนโรงเรียน 8 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 8 คน ครูที่ปรึกษา จำนวน 8 คน และนักเรียน จำนวน 182 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เชิญผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา เข้าร่วมประชุม จำนวน 8 โรงเรียน ในวันที่ 23 พฤษภาคม 2557 เวลา 08.30 - 12.00 น. ณ ห้องวิชาการ อาคาร 4 ชั้นเรียน โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านศาลเจ้าดยอด เพื่ออธิบายการใช้คู่มือ และการดำเนินการทดลองใช้คู่มือ และผู้วิจัยได้เสนอวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ความสมัครใจ หรืออาสาสมัคร (Volunteer Sampling) เนื่องจากอีก 6 โรงเรียน อยู่ในอำเภอปราณบุรี ซึ่งมีระยะทางกว่า 20 กิโลเมตร ส่งผลให้ดำเนินการทดลองใช้คู่มือได้ไม่ครบทุกสัปดาห์ ทำให้ผลการใช้คู่มือไม่มีความน่าเชื่อถือ จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ ครูและนักเรียนของโรงเรียนเทศบาลบ้านไร่ใหม่ และโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านศาลเจ้าดยอด ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปีการศึกษา 2557 กลุ่มทดลอง คือ ครูที่ปรึกษา จำนวน 2 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 41 คน

ขอบเขตตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ตัวแปรตาม คือ ตัวแปรด้านครูที่ปรึกษา และตัวแปรด้านนักเรียน

ด้านครูที่ปรึกษา

- 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
- 2) ความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
- 3) ความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาที่มีต่อคู่มือในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ค่านักเรียน

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วยกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ขอบเขตเวลา

การทดลองใช้คู่มือกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ได้ดำเนินการใช้กับโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านศาลเจ็ดยอด และโรงเรียนเทศบาลบ้านไร่ใหม่ เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษาในปัจจุบัน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน และ 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และศึกษาการพัฒนาคู่มือเพื่อนำมาพัฒนาเป็นคู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า คู่มือ เป็นเอกสารที่จัดสร้างขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้ใช้งานได้ศึกษาเรียนรู้ สามารถทำความเข้าใจได้ มีตัวอย่างประกอบ ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น และยังช่วยลดระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้า แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ นอกจากนี้คู่มือยังช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ลดค่าใช้จ่ายในการส่งครูผู้สอนไปอบรมพัฒนาศักยภาพในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เมื่อเกิดเหตุการณ์บุคลากรครูย้ายออก ยังสามารถช่วยเหลือผู้ที่เข้ามารับทำหน้าที่แทนได้ง่ายอีกด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียนในสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

2. ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ศึกษาความต้องการของผู้บริหารและครู วิเคราะห์ผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของผู้บริหารและครู เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างคู่มือฉบับร่าง

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนาคู่มือ

นำผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของผู้บริหารและครู มาสร้างองค์ประกอบของคู่มือฉบับร่าง หาความสอดคล้องของคู่มือฉบับร่าง ด้วยวิธีการหาค่า IOC เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำมาปรับปรุงแก้ไข นำคู่มือฉบับร่างที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไข นำมาหาคุณภาพคู่มือ ปรับปรุงตรวจสอบข้อความให้เป็นภาษาราชการ

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้คู่มือ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครจากโรงเรียนสังกัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปรานบุรี - สามร้อยยอด จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาลบ้านไร่ใหม่ และโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านตาลเจ็ดยอด ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้คู่มือ ผู้วิจัยได้จัดการประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจให้กับผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้คู่มือ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทดลองใช้คู่มือกับโรงเรียนอาสาสมัคร โดยครูที่ปรึกษาทดลองใช้คู่มือจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขคู่มือ

ด้านครูที่ปรึกษา 1) ประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ 2) ประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ด้วยแบบประเมินความสามารถของครูที่ปรึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 3) ประเมินความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาที่มีต่อคู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ด้านนักเรียน ประเมินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์จนครบกระบวนการ ด้วยแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่อง ความต้องการของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน จำนวน 1 ฉบับ

3.2 แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ จำนวน 1 ฉบับ

3.3 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ จำนวน 1 ฉบับ

3.4 แบบประเมินความสามารถของครูที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและ
สาธารณประโยชน์ จำนวน 1 ฉบับ

3.5 แบบประเมินความคิดเห็นครูที่ปรึกษาที่มีต่อคู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม
และสาธารณประโยชน์ จำนวน 1 ฉบับ

3.6 แบบบันทึกกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ จำนวน 1 ฉบับ

3.7 แบบสรุปคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน จำนวน 1 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรม
เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความคิดเห็นและความต้องการ คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและ
สาธารณประโยชน์ โรงเรียนควรมีคู่มือเพื่อแบ่งเบาภาระให้ครู โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดแคลน
บุคลากร คู่มือควรคำชี้แจงการใช้คู่มือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคู่มือ ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
ควรมีลักษณะที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง โดยเฉพาะด้านความมีวินัย ความมุ่งมั่นในการทำงาน และ
การมีจิตสาธารณะ การวัดประเมินผลควรใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย และควรมีการวัดผลประเมินผลหลาย ๆ
ครั้ง เพื่อให้ได้ค่าที่แท้จริง

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2. ผลการออกแบบและพัฒนาคู่มือ พบว่า คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
ควรประกอบด้วย คำนำ สารบัญ คำชี้แจง วัตถุประสงค์ ขอบข่ายเนื้อหา คำแนะนำการใช้คู่มือ สำหรับ
รายละเอียดเนื้อหา แบ่งเป็น 4 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 บทนำ หน่วยที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หน่วยที่ 3
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หน่วยที่ 4 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยข้อที่ 3 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

3. ผลการทดลองใช้คู่มือ จากการที่ผู้วิจัยได้ติดตามความก้าวหน้าในการทดลองใช้คู่มือจัดกิจกรรม
เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ทุกครั้งกับโรงเรียนอาสาสมัคร จำนวน 2 โรงเรียน เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์
พบว่า ครูที่ปรึกษามีการปฏิบัติตามคำแนะนำการใช้คู่มือ ตลอดจนมีการวางแผนในการจัดกิจกรรมเพื่อ
สังคมและสาธารณประโยชน์ ตามลำดับกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในคู่มืออย่างเคร่งครัด แต่ในช่วงของ
การดำเนินการทดลองใช้คู่มือจัดกิจกรรมในโรงเรียนนั้น จะพบปัญหาในเรื่องของสภาพภูมิอากาศ ระยะเวลา
ในการจัดกิจกรรมบางกิจกรรม เนื่องจากบางช่วงครุมีภาระงานค่อนข้างมาก และเป็นงานที่เร่งด่วน

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยข้อที่ 4 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

4. ผลการประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขคู่มือ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคู่มือการจัด

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ พบว่า หลังจากครูที่ปรึกษาทดลองใช้คู่มือจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์จนครบทุกกิจกรรม 1) ผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจ ของครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยภาพรวม ครูที่ปรึกษามีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 25$) คิดเป็นร้อยละ 83.33 2) ผลการประเมินความสามารถเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยภาพรวมพบว่าครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 13.10$) คิดเป็นร้อยละ 87.33 3) ผลการประเมินความคิดเห็นครูที่ปรึกษาที่มีต่อคู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ พบว่า (1) ด้านองค์ประกอบคู่มือ ควรมีคำชี้แจงการใช้คู่มือระบุขั้นตอน วิธีการใช้คู่มือชัดเจน วัตถุประสงค์ของคู่มือกำหนดไว้ชัดเจน (2) ด้านเนื้อหา คู่มือควรมีเนื้อหาครอบคลุม เนื้อหาไม่ยากจนเกินไป การจัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม มีภาพประกอบเนื้อหาช่วยให้คู่มือมีความน่าสนใจ ทำความเข้าใจง่าย กิจกรรมที่นำเสนอมีความน่าสนใจ แปลกใหม่ท้าทายการเรียนรู้ (3) ด้านกิจกรรม สามารถนำไปปฏิบัติใช้งานได้จริง ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม (4) ด้านการวัดและประเมินผล คู่มือมีการวัดและประเมินผลมีรูปแบบที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้วัดผลผู้เรียนได้จริง และ 4) ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.38$) คิดเป็นร้อยละ 84.52

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า คู่มือมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้เพราะครูที่ปรึกษากิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปราณบุรี - สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ยังขาดความเข้าใจ ประสบการณ์สอนเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ได้จริง ดังนั้นคู่มือจึงมีความสำคัญ สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังความเห็นของกาญจนา หลวกจอก (2547 : ง) ที่ว่า คู่มือช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณีเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้ครูที่ปรึกษาสามารถวินิจฉัยปัญหา ช่วยเหลือ ติดตามและสามารถนำความรู้จากคู่มือไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณีได้

2. ผลการออกแบบและพัฒนาคู่มือ พบว่าคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ควรประกอบด้วย คำนำ สารบัญ คำชี้แจง วัตถุประสงค์ ขอบข่ายเนื้อหา คำแนะนำการใช้คู่มือ สำหรับรายละเอียดเนื้อหา แบ่งเป็น 4 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 บทนำ หน่วยที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หน่วยที่ 3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หน่วยที่ 4 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ นอกจากนี้ในคู่มือยังมีแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เกณฑ์การให้คะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบสรุปคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และแบบบันทึกกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนา นิยมประเสริฐ (2554 : ๖) เรื่อง การพัฒนาคู่มือครูในการจัดกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัยของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่ง ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 บทนำ / ความสำคัญ ส่วนที่ 2 แนวดำเนินการ ส่วนที่ 3 กิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย 5 ด้าน พร้อมแบบบันทึกต่าง ๆ ส่วนที่ 4 หนังสืออ้างอิง

3. ผลการทดลองใช้คู่มือ พบว่า ครูที่ปรึกษา ศึกษาคู่มือไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในคู่มือ ทำการจัดกิจกรรมตามตารางวันเวลาที่คู่มือกำหนด อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการประชุม เพื่อแนะนำการใช้งานคู่มือด้วยตนเอง รวมทั้งมีการสังเกตการณ์ การจัดกิจกรรมของครูที่ปรึกษาทุกครั้ง เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ ของทั้ง 2 โรงเรียน จึงทำให้ครูที่ปรึกษามีความสนใจในกิจกรรมที่ระบุไว้ในคู่มือ และปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดได้ ซึ่งสอดคล้องกับนุติ รุ่งสว่าง (2543 : 148) ที่พบว่า ครูประถมศึกษา ได้มีการดำเนินการประชุมชี้แจงการใช้คู่มือให้แก่ครูก่อนที่จะนำคู่มือไปใช้ และได้มีการติดตาม เพื่อศึกษา ปัญหาและความก้าวหน้าในการศึกษาคู่มือ ในระยะทุก 15 วัน ซึ่งครูที่ศึกษาคู่มือส่วนใหญ่ ศึกษาคู่มือ ตามคำแนะนำการใช้งานคู่มือ เป็นระยะเวลาทุก 2 สัปดาห์ และพบว่า ผู้ควบคุมการฝึกงาน ศึกษาคู่มือ และ ปฏิบัติการฝึกงานได้ตามลำดับขั้นตอนที่เสนอไว้ในคู่มือ

4. ผลการประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขคู่มือ

4.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ พบว่า หลังจากครูที่ปรึกษาทดลองใช้คู่มือจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ จนครบทุกกิจกรรม ครูที่ปรึกษามีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 25$) คิดเป็นร้อยละ 83.33 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ มีการประชุมเพื่อแนะนำการใช้งานคู่มือเบื้องต้น มีคำชี้แจงการใช้คู่มือที่ชัดเจน ระบุวัตถุประสงค์ชัดเจน ขอบข่ายเนื้อหาครอบคลุม ทำความเข้าใจง่ายรายละเอียดเนื้อหาไม่ยากจนเกินไป รูปแบบการนำเสนอน่าสนใจ กิจกรรมที่น่าสนใจมีความน่าสนใจท้าทายการเรียนรู้ และครูสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปทุมทิพย์ดีบุกคำ (2548 : ๖) เรื่อง การพัฒนาคู่มือแนะนำกิจกรรม การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า การศึกษาและใช้คู่มือ ที่มีคำแนะนำกิจกรรม มีเนื้อหาที่เหมาะสม มีการนิเทศติดตามผลการใช้คู่มือเป็นระยะ ทำให้อาสาสมัคร มีความรู้ความเข้าใจภายหลังศึกษาคู่มือสูงกว่าก่อนศึกษาคู่มือ สามารถแนะนำกิจกรรมต่าง ๆ และเป็น ต้นแบบในการปฏิบัติตามคู่มือได้

4.2 ผลการประเมินความสามารถเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ของครูที่ปรึกษา พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 13.10$) คิดเป็นร้อยละ 87.33 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ไปติดตามสังเกตการณ์การจัดกิจกรรม เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ทุกครั้ง และมีการโทรประสานงานกับครูที่ปรึกษาล่วงหน้า กำหนดวัน เวลาในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามตารางที่ได้มอบไว้ มีการแจกล่มคู่มือไปให้ สถานศึกษาเพื่อให้ครูที่ปรึกษามีเวลาในการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า สอดคล้องกับ เสถียร คามีสักดิ์ (2549 : 4) ที่กล่าวว่า คู่มือเป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง มีแผนกลยุทธ์การปฏิบัติ วัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระที่มีความสมบูรณ์ มีรายละเอียดครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละเรื่อง มีแนวทาง ในการปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ข้อเสนอแนะ

4.3 ผลการประเมินความคิดเห็นครูที่ปรึกษาที่มีต่อคู่มือครูในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ พบว่า (1) ด้านองค์ประกอบคู่มือ ควรมีคำชี้แจงการใช้คู่มือระบุขั้นตอน วิธีการใช้คู่มือชัดเจน วัตถุประสงค์ของคู่มือกำหนดไว้ชัดเจน (2) ด้านเนื้อหา คู่มือควรมีเนื้อหาครอบคลุม เนื้อหาไม่ยากจนเกินไป การจัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหา มีความเหมาะสม มีภาพประกอบเนื้อหาช่วยให้คู่มือมีความน่าสนใจ ทำความเข้าใจง่าย กิจกรรมที่นำเสนอมีความน่าสนใจ แปลกใหม่ทำทนายการเรียนรู้ (3) ด้านกิจกรรม สามารถนำไปปฏิบัติใช้งานได้จริง ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม (4) ด้านการวัดและประเมินผล คู่มือมีการวัดและประเมินผลมีรูปแบบที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้วัดผลผู้เรียนได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542 : 12 – 18) กล่าวไว้ว่า คู่มือที่คิดควรมีเนื้อหาสาระที่ตรงกับเรื่องที่จะไปประยุกต์ใช้อ้างอิงได้ ทั้งควรมีสีสันสวยงาม นอกจากนี้คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ยังผ่านการตรวจสอบ และการเสนอแนะจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนมีการปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปทดลองใช้

4.4 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.38$) คิดเป็นร้อยละ 84.52 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคู่มือที่สร้างขึ้นมีกิจกรรมที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ไม่ยากจนเกินไป เป็นกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ ทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย นักเรียนได้ทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนและสังคม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เพิ่มมากขึ้น และมีความคิดเห็นว่าคุณ่มือมีความเหมาะสม ดังนั้นทางโรงเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารควรส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาระดับชั้นอื่น ๆ นำคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ไปใช้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

1.2 ผลการวิจัยที่พบว่าความสามารถเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของครูที่ปรึกษาอยู่ในระดับดี เนื่องจาก ครูที่ปรึกษาได้รับการอบรมชี้แจงการใช้คู่มือ และกลับไปศึกษาคู่มือด้วยตนเอง ให้นำความรู้ ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมไปถ่ายทอดให้กับครูที่ปรึกษาในระดับชั้นอื่น ๆ และคอยให้คำปรึกษา เป็นพี่เลี้ยงคอยดูแล เมื่อพบปัญหาจะทำให้เกิดการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

1.3 ผลการวิจัยที่พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี จึงควรให้ครูที่ปรึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 5 นำคู่มือไปศึกษาและประยุกต์ใช้คู่มือเพื่อจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียนตนเอง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นอื่น เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์โดยเปรียบเทียบนักเรียนกลุ่มที่มีครูที่ปรึกษา กับกลุ่มที่นักเรียนดำเนินการด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา หลวงจอก. (2547). การพัฒนาคู่มือการศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณีสำหรับครูที่ปรึกษา. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คีรีบุญย์ จงวุฒิเวศย์และมาเรียม นิลพันธุ์. (2542). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาและการจัดทำคู่มือ การปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อส.มศ.). คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม.
- นุติ รุ่งสว่าง. (2543). การพัฒนาคู่มือการสร้างหลักสูตรระดับโรงเรียนสำหรับครูประถมศึกษา. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปทุมทิพย์ ดีบุกคำ. (2548). การพัฒนาคู่มือแนะนำกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนา นิมประเสริฐ. (2554). การพัฒนาคู่มือครูในการจัดกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัยของนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เสถียร คามีสักดิ์. (2549). การเขียนคู่มือปฏิบัติงาน. ใน เอกสารประกอบการประชุมข้าราชการ ตำแหน่ง ประเภททั่วไป วิชาชีพเฉพาะ เชี่ยวชาญเฉพาะ และพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน วิชาการ. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์สภาข้าราชการและลูกจ้าง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.